

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἡ οὐτοπία. Πρακτικά τοῦ 6ου Διεθνoῦς Ἀνθρωπιστικοῦ Συμποσίου (Πήλιο 1984), Ἀθήνα, Ἑλληνική Ἀνθρωπιστική Ἐταιρεία, «Διεθνές Κέντρον Ἀνθρωπιστικῶν Ἐρευνῶν» 1986, 333 σελ. (Μελέτες καί Ἐρευνες 37).

Ὁ νέος κομψός τόμος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρείας (ἐπιμέλεια ἔκδοσης: Χρυσούλα Σοϊλέ) περιέχει τήν Εἰσήγηση τοῦ Προέδρου τῆς Ἐταιρείας, καθηγητῆ Ἀριστόξενου Σκιαδᾶ, πού μίλησε γιά τούς σκοπούς τῆς Ἐταιρείας, τά διεθνή Συμπόσια καί τή σημασία τοῦ θέματος τοῦ 6ου Συμποσίου, καί τίς Ἀνακοινώσεις τῶν συνέδρων, πού ἐξετάζουν τίς βασικές ἔννοιες καί τά στοιχεῖα τῆς οὐτοπίας, τήν ἱστορία της, τίς δυνατότητες καί τά ὄρια της στή σύγχρονη ἐποχή, καθώς καί τίς προοπτικές γιά τό μέλλον.

Ἀναλυτικά οἱ Ἀνακοινώσεις ἀναφέρονται στά ἀκόλουθα θέματα:

Olof Gigon (Βέρνη-Ἀθήνα), *Ἡ ἔννοια τῆς οὐτοπίας.* Οὐτοπία εἶναι τό συμπλήρωμα τῆς ἀνεπάρκειας πού νιώθει ὁ ἄνθρωπος ὡς μέλος μιᾶς κοινωνίας, ὅταν συνειδητοποιεῖ ὅτι αὐτή δέν εἶναι αὐτό πού θά ἤθελε ἢ θά ἔπρεπε ἢ θά μπορούσε νά εἶναι. (Τό κείμενο Γερμανικά).

Hassan Girsan (Darmstadt), *Οὐτοπία καί λογική.* Ἄν καί πολλές φορές ἡ φιλοσοφία θεωρεῖται ὅτι προϋποθέτει τίς βασικές ἀρχές τῆς λογικῆς, ἀντίθετο τῆς ὁποίας πιστεύεται πώς εἶναι ἡ οὐτοπία, πρέπει νά παρατηρήσουμε ὅτι τό οὐτοπικό στοιχεῖο ἀποτελεῖ κάτι τό οὐσιαστικό γιά τή φιλοσοφική σκέψη, πράγμα πού θά μπορούσε νά ἀποδειχθεῖ ἀκόμα καί μέ βάση τά ἐπιχειρήματα τοῦ Κάντ. (Τό κείμενο Γερμανικά).

Rainer Piermeier (Paderborn), *Μνήμη καί φαντασία.* Τόσο ἡ μνήμη ὅσο καί ἡ φαντασία ἀποτελοῦν συστατικά στοιχεῖα τῆς οὐτοπίας, συνδεόμενα μεταξύ τους διά μέσου τῆς ἔννοιας τῆς δυνατότητας. Ἡ οὐτοπία ὡς ἔκφραση φαντασίας στή λογοτεχνία εἶναι ἀνάμνηση δυνατοτήτων, πού δέν ἔχουν ἀκόμα πραγματοποιηθεῖ, ἀποτελώντας ἕνα μέσο αὐτοπροσδιορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου στά πλαίσια τοῦ πολιτισμοῦ του. (Τό κείμενο Γερμανικά).

Hellmut Flashar (Μόναχο), *Ἡ ἀρχαία ἑλληνική λογοτεχνία στήν οὐτοπική σκέψη τοῦ E. Bloch.* Τό ἔργο τοῦ Bloch «Ἡ ἀρχή ἐλπίδα» (1959) ἀποτελεῖ τό περιεκτικότερο δείγμα οὐτοπιστικῆς σκέψης. Πρόκειται γιά μιᾶ προσπάθεια ἀναγωγῆς τῶν θεωριῶν γιά τόν ἄνθρωπο καί τίς δυνατότητές του σέ μιᾶ ἀρχή. Ἐδῶ ἐντάσσονται πολλά κείμενα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, ὅπως τό πρῶμο ἑλληνικό ἔπος, ἡ τραγωδία, ἡ κωμωδία καθώς καί ὅλη σχεδόν ἡ φιλοσοφική παράδοση. (Τό κείμενο Γερμανικά).

A. Κελεσίδου (Ἀθήνα), *Δύο ἐρμηνεῖες γιά τήν «οὐτοπική» πλατωνική πολιτεία.* Πρόκειται γιά τίς ἐρμηνεῖες πού ἔδωσαν στό πλατωνικό ἔργο ὁ Κοραῆς καί ὁ Hegheimer δύο στοχαστές πού ἐκφράζουν τή σύγχρονή τους πραγματικότητα καί τίς τάσεις της γιά κοινωνική δικαιοσύνη, πού ἐπιβάλλει ἀντί τῆς θεωρητικῆς σύλληψης τῆς ἰδανικῆς κοινωνίας τή δράση γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν κρίσιμων προβλημάτων τῆς ἐποχῆς τους.

Ἡ κοραϊκή θεώρηση τῆς πλατωνικῆς πολιτείας, πού ἐμπεριέχεται στή *Προλεγόμενα* τῆς ἔκδοσης τῶν *Πολιτικῶν* τοῦ Ἀριστοτέλη, καθῶς σπονδουλώνεται στίς κατηγορίες τοῦ μυθικοῦ καί τοῦ ἀτελέσφορου, παρερμηνεύει τό κείμενο τοῦ Πλάτωνα, δεδομένου ὅτι ὁ ἐπιστημονικός χαρακτήρας του δέν ἐπιτρέπει τό συσχετισμό του μέ τόν οὐτοπικό κοινωνικό μύθο.

Ὁ Hogheimer πάλι χαρακτηρίζει τήν πλατωνική πολιτεία οὐτοπική καί καταλήγει στήν ἄποψη ὅτι στήν ἐποχή του ἡ οὐτοπία δέν εἶναι ἡ κατάλληλη φιλοσοφική μορφή γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων. Τόσο ὁ Κοραῆς ὅσο καί ὁ Verbeke βλέπουν τά πράγματα μέσα ἀπό τό προσωπικό τους πρίσμα. Ἡ πλατωνική πολιτεία δέν εἶναι οὐτοπική. Θεμελιώνεται στή γνώση τῆς κοινωνικῆς ἀλλαγῆς καί γεννιέται ἀπό τό πραγματικό, λειτουργώντας ἐξεικονιστικά. (Τό κείμενο Ἑλληνικά).

R. Müller (Βερολίνο/DDR), *Ἔργασία καί ἐλεύθερος χρόνος στήν ἀρχαία κοινωνική οὐτοπία*. Ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀξίας τῆς ἀμεσης παραγωγικῆς ἐργασίας εἶναι χαρακτηριστικό τῶν οὐτοπιστικῶν θεωριῶν, πού ἔχουν ἐπηρεασθεῖ ἀπό τά ἐνδιαφέροντα τῶν κατώτερων τάξεων (ἐδῶ ἀνήκουν ὁ Ἡσίοδος καί οἱ Κυνικοί). Ἀντίθετα, στήν ἰδανική πολιτεία συντηρητικοῦ τύπου, ὅπως ἐκεῖνες τοῦ Πλάτωνα ἢ τοῦ Ἀριστοτέλη, ὁ ἐλεύθερος χρόνος παρουσιάζεται ὡς αὐτοσκοπός. Ὁ Εὐήμερος καί ὁ Ἰάμβλιχος μᾶς δίνουν δύο ἀκόμα θέσεις στό θέμα. Ὁ πρῶτος μέ τήν ταξική του διαβάθμιση ἀναζητεῖ τρόπους δημιουργίας μιᾶς δικαιότερης κοινωνίας, ἐνῶ ὁ δεύτερος προτείνει τήν ἐναλλασσόμενη κατανομή ἐργασίας σέ ὅλους τούς πολίτες. (Τό κείμενο Γερμανικά).

G. Verbeke (Louvain), *Ἡ ἰδανική πολιτεία τῶν Στωικῶν*. Ὁ Ζήνων, ὁ ἰδρυτής τῆς Σχολῆς τῶν Στωικῶν προτείνει στήν *Πολιτεία* του μιά νέα ἀντίληψη τῆς κοινωνίας. Πιστεύει ὅτι τά σύνορα πού χωρίζουν τούς λαούς πρέπει νά καταργηθοῦν, γιατί ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀκόμα κι οἱ θεοί, ἀνήκουν σέ μιά παγκόσμια κοινότητα καί πρέπει νά διέπονται ἀπό τούς ἴδιους νόμους. Μόνο μιά δικαιοσύνη ὑπάρχει, πού ταυτίζεται μέ τό θεϊκό λόγο καί διέπει ὁλόκληρο τό σύμπαν. Σ' αὐτήν τήν οὐτοπική παγκόσμια πολιτεία ὅλα τά μέλη συνδέονται μεταξύ τους χάρη σέ μιά βαθειά αἴσθηση ἀδελφοσύνης, ὀφειλόμενη στό λογικό. Οἱ κοινωνικές τάξεις πρέπει λοιπόν νά καταργηθοῦν καί ὅλα τά ἄτομα νά θεωροῦνται ἴσα, ἐφόσον μετέχουν τοῦ θείου λόγου. (Τό κείμενο Γαλλικά).

A. Βασιλικοπούλου - Ἰωαννίδου (Ἀθήνα), *Βυζαντινή οὐτοπία*. Στή βυζαντινή ἱστορία ἀπαντῶνται δύο οὐτοπιστικές προσπάθειες ἐπιστροφῆς στόν ἀρχαῖο κόσμο. Ὁ Ἰουλιανός ὁ Παραβάτης, ζώντας σέ μιά ἐποχή ἀστάθειας καί μεταβολῶν, ἀπέδωσε τήν ἐξασθένηση τῆς αὐτοκρατορίας στήν ἐπικράτηση τῆς νέας θρησκείας. Ἔτσι θέλει νά ἀναστήσει τό μεγαλεῖο τῆς Ρώμης καί μαζί μ' αὐτό τήν ἑλληνική σκέψη τῆς ἀρχαιότητος. Μυεῖται σέ μυστηριακές τελετές καί δέχεται ὡς ἀνώτατο θεό τόν ἥλιο. Στό θρησκευτικό του σύστημα συνυπάρχουν οἱ θεοί τῶν Ἑλλήνων, ἡ νεοπλατωνική φιλοσοφία καί ἡ χριστιανική ὀργάνωση. Ἡ προσπάθεια αὐτή ἀποδείχθηκε οὐτοπιστική κι ἔσβυσε μέ τό θάνατό του. Παρ' ὅλα αὐτά χίλια ἑκατό χρόνια ἀργότερα ὁ Πλήθων, ὁ φιλόσοφος τοῦ Μυστρά μέ τήν ἑλληνική ἐθνική συνείδηση, ἀκολουθεῖ τό παράδειγμά του. Πιστεύει ὅτι ἡ πολιτιστική κληρονομιά τῶν Ἑλλήνων μπορεῖ νά σώσει τήν αὐτοκρατορία. Βασίζει λοιπόν τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ κράτους στίς θεωρίες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων καί κυρίως τῶν Νεοπλατωνικῶν. Ἡ κατάκτηση τῶν Τούρκων καί ἡ ἀδιαφορία τῶν βυζαντινῶν λογίων γιά τίς ἰδέες του δέν ἐπέτρεψαν τήν πραγματοποίηση τῶν πειραματισμῶν πού πρότεινε. (Τό κείμενο Ἑλληνικά).

Νέστωρ Κουράκης (Ἀθήνα), *Ποινικό δίκαιο καί οὐτοπία*. Ἡ ἀπόλυτη οὐτοπία εἶναι κάτι τό ἀνύπαρκτο. Ἄν ὅμως οἱ ἄνθρωποι πού ἀποτελοῦν τήν κοινωνία τῆς οὐτοπίας συμβιώνουν τέλεια, τότε οὔτε ἀντικοινωνική συμπεριφορά θά ἔχουν οὔτε ποινικό δίκαιο θά χρειάζονται. Ὁ Πλάτων ἐνῶ δέχεται ὅτι ἡ πολιτεία του κατοικεῖται ἀπό ἀπόλυτα δίκαιους ἀνθρώπους, προτείνει τήν θέσπιση νόμων. Ὁ Γεώργιος Γεμιστός Πλήθων καταρτίζει τό 1418 ἕνα πρόγραμμα ἀναδιοργάνωσης τῆς Πελοποννήσου σύμφωνα μέ τά πλατωνικά

πρότυπα. Παρόμοιες ιδέες για κοινοκτημοσύνη και λιτότητα, αναγόμενες στον Πλάτωνα, διατυπώνουν στην 'Αναγέννηση ο Thomas Morus και ο Tommeso Campanella.

Τά πιο σημαντικά ουτοπικά έργα σε σχέση με τό ποινικό δίκαιο είναι τά *Ταξίδια του Γκιούλλιβερ* του Jonathan Swift (1726) και τό *Erewhon* του Samuel Butler (1901). Υπάρχουν και δύο άλλα ουτοπικά έργα προεκτεινόμενα στό μέλλον: ο *Γενναῖος νέος κόσμος* του Aldous Huxley (1932) και τό 1984 του George Orwell (1949).

Ἄθανάσιος Τζαβάρας και Ἑλένη Τζαβάρα (Ἀθήνα), *Περί φροϋδικῆς ουτοπίας*. Στήν ἀνακοίνωση αὐτή ἐξετάζεται ἡ διπλή ἐκφραση τοῦ ἐρωτήματος: ὁ Φρόϋντ εἶναι ουτοπιστής — ἡ ψυχανάλυση ἀποτελεῖ μιά θεωρία τῆς ουτοπίας; Ἡ φροϋδική θεωρία, θεωρημένη ὡς θεωρία τοῦ λόγου, ἐπιτρέπει τήν ἀνάλυση τῶν λεκτικῶν σχημάτων, πού τόσο ἔξω ὅσο και μέσα στήν ψυχανάλυση στοιχειοθετοῦν τά ουτοπικά ἐγχειρήματα. (Τό κείμενο Γαλλικά).

Adolf Martin Ritter (Χαϊδελβέργη), *Ἡ ουτοπία ὡς πρόβλημα τῆς χριστιανικῆς ιδεολογίας*. Στήν ἀνακοίνωση αὐτή ἐξετάζεται διεξοδικά ἡ ἔννοια τῆς ουτοπίας σε σχέση με τίς βασικές θέσεις τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος. (Τό κείμενο Γερμανικά).

N. K. Λούρος (Ἀθήνα), *Τό ουτοπιστικό μυθιστόρημα "Erewhon" τοῦ Samuel Butler (1835-1901)*. Εἶναι ἕνα ἔργο πού γράφτηκε στή Ν. Ζηλανδία γιά νά καυτηριάσει τό ἀγγλικό κατεστημένο. Ὁ Butler παρουσιάζει ἕνα φανταστικό κράτος, ὅπου ὅλοι οἱ πολίτες φρουροῦνται και ἐλέγχονται ὡς τίς παραμικρότερες κινήσεις τους. Τό πνεῦμα και τό χιοῦμορ πού διανθίζει τό ἔργο τό κάνει ἐλκυστικό ἀκόμα και γιά τό σημερινό ἀναγνώστη. (Τό κείμενο Ἀγγλικά).

Γιώργης Γιατρομανωλάκης (Ἀθήνα), *Ουτοπία και ὄραμα στή νεοελληνική ποίηση: ἡ περίπτωση τῆς δελφικῆς ιδέας τοῦ Ἄγγελου Σικελιανοῦ*. Πολλοί ἦταν οἱ Ἕλληνες ποιητές τῶν τελευταίων χρόνων, πού πρότειναν μέσα στό ἔργο τους ἕνα ρυθμιστικό σύστημα, ἕνα μελλούμενο κόσμο ἢ μιά ἰδανική πολιτεία, χωρίς ὅμως νά παρέχουν σ' αὐτά ὅποιαδήποτε ὀργάνωση. Ὁ Σικελιανός ὄχι μόνο καθορίζει τόν τόπο και τό χρόνο τῆς πολιτείας του, ἀλλά θέτει και τά πραγματικά της θεμέλια. Ἡ δελφική ιδέα του ἔχει προφανή παγκοσμιότητα και καθολικότητα. Πρόκειται γιά μιά θεωρία πού δέν στερεῖται πρακτικοῦ πνεύματος, ἐφόσον ὁ ποιητής προβαίνει σε πρακτικές ρυθμίσεις γιά τήν πραγματοποίησή της.

Δημοσθένης Ἀγραφιῶτης (Ἀθήνα), *Μοντέρνα ποίηση, οὐ-τόπος*. Ἡ μοντέρνα ποίηση ἀρχίζει με τόν Mallarmé και δέν καλλιεργεῖ τήν ουτοπία πέρα ἀπό τό χρόνο και τόν τόπο, ἀλλά ἐπιχειρεῖ νά διερευνήσει τή λεγόμενη πραγματικότητα ὡς κέντρο τῆς ουτοπίας, τοποθετώντας τόν ἑαυτό της σ' ἕνα μή-τόπο, δηλαδή στά ἐνδιάμεσα τοῦ νοήματος και τοῦ μή-νοήματος, στά ὄρια τῶν διαφόρων λόγων και λογισμῶν. (Τό κείμενο Γαλλικά).

Stefan Morawski (Βαρσοβία), *Περί ουτοπίας στή μοντέρνα τέχνη*. Ουτοπία εἶναι ὁ ἐκ τῶν προτέρων προγραμματισμός μιᾶς καλύτερης τάξης πραγμάτων. Διακρίνουμε δύο βασικές μορφές της: τήν ὀριακή, ὅπου ἔχουμε ρήξη με ὀλόκληρη τήν κοινωνία, και τή μετριοπαθή, πού ἐπιχειρεῖ ἕνα σταδιακό ἀλλά θεμελιώδη μετασχηματισμό. Ἡ μοντέρνα τέχνη ἀμφισβητεῖ τό αἰσθητικό στοιχεῖο και διατυπώνει διάφορες ουτοπιστικές θεωρίες ἀντίθετες πρὸς τόν τεχνολογικό πολιτισμό μας. (Τό κείμενο Ἀγγλικά).

Mikel Dufrenne (Παρίσι), *Ἡ καλλιτεχνική πρακτική ὡς ουτοπιστική πρακτική*. Ἡ ουτοπιστική πρακτική ἐμπνέεται ἀπό τήν ἐπιθυμία διαφυγῆς ἀπό τήν πραγματικότητα και τήν λογική. Ἡ καλλιτεχνική πρακτική, ἐφόσον λαμβάνει χώρα σ' ἕνα μή-τόπο, δηλαδή σε μιά περιοχή παιχνιδιοῦ, ὅπου τό πραγματικό τίθεται σε παρένθεση, εἶναι μιά ουτοπιστική πρακτική, ἢ ὅποια παράγει ἕνα ἐξίσου ουτοπιστικό ἀντικείμενο: τό αἰσθητικό ἀντικείμενο. Ἐτσι μέσα στήν καθημερινότητα εἰσχωρεῖ μιά πνοή ἐλευθερίας. (Τό κείμενο Γαλλικά).

Friedrich Wilhelm Korff (Ἀννόβερο), *Ἡ ουτοπία στή σύγχρονη λογοτεχνία και ἡ σχέση της με τήν τεχνική*. Στίς παλιότερες «ουτοπίες» παρατηροῦμε ὅτι οἱ μελλοντικές καταστάσεις εἶχαν ἤδη στό παρόν μιά ἰδιάζουσα μορφή παρουσίας (π.χ. ἡ πτήση στή σελήνη, ὅπως

τήν περιγράφει ο Ίούλιος Βέρν). Στή σύγχρονη ούτοπία ή παρουσία του μελλοντικού υπάρχει μέ τή μορφή τής νίκης επί του παρελθόντος· ή περιοχή του δυνατού είναι έδω άπεριόριστη. Γενικά τά σημεία έπαφής μεταξύ λογοτεχνίας και τεχνικής είναι αδύναμα. Άφενός βρίσκουμε τόν φυσικό έπιστήμονα, τόν τεχνικά ένημερωμένο αλλά άνίκανο νά άπαγκιστρωθεϊ από τά δεσμά του άντικειμένου· άφετέρου έχουμε τόν συγγραφέα μέ τή δημιουργική φαντασία αλλά και τόν έρασιτεχνισμό του στον κόσμο τής τεχνικής. (Τό κείμενο Γερμανικά).

Τ. Π. Τάσιος (Άθήνα), *Ούτοπία και τεχνολογία*. Στήν Άνακοίνωση εξετάζονται τά ακόλουθα σημεία: 1. Ή τεχνολογία πίσω από ούτοπικές κοινότητες. 2. Τά τεχνολογικά συστατικά των πολιτικών θεωριών για τήν ούτοπία. 3. Ή ευρείας κλίμακας πρόβλεψη ως μεταμπίεση τής ούτοπικής σκέψης. 4. Ούτοπικές τάσεις στή σύγχρονη τεχνολογική έρευνα. 5. Ή τεχνοκρατία ως ένα σύγχρονο ούτοπιστικό σύνδρομο. (Τό κείμενο Άγγλικά).

Michael W. Fischer (Salzburg), *Μαρξισμός: από τήν ούτοπία στην έπιστημονική ούτοπία*. Ή σοσιαλιστική λαϊκή φιλοσοφία και ή ρομαντική πολιτική θεωρία δίνουν ριζοσπαστικά προγράμματα, στα όποια έχει άρθει ή αντίφαση άνάμεσα στο μεμονωμένο άτομο και τό κοινωνικό σύνολο. (Τό κείμενο Γερμανικά).

Johannes Irmscher (Βερολίνο/DDR), *Ο Χριστιανισμός και ή βυζαντινή ούτοπία*. Στήν άρχαία χριστιανική λογοτεχνία συνυπάρχουν άρχαιοελληνικές και ιουδαϊκές παραδόσεις, στις όποίες βρίσκουμε πολλές κοινωνικές ούτοπικές παραστάσεις. Παρά τίς δομικές αλλαγές του Χριστιανισμού, πού συνέβησαν στους έπόμενους αιώνες, τά ούτοπικά στοιχεία τής πρώιμης χριστιανικής έποχής παρέμειναν ζωντανά. Έδω μπορούμε νά αναφέρουμε τήν *Άποκάλυψη* του Ίωάννη ή τήν έλπίδα των χριστιανών για τή βασιλεία των ούρανών. (Τό κείμενο Έλληνικά).

Jean-Louis Vieillard-Baron (Tours), *Ή αλήθεια τής ούτοπίας: ή εικόνα τής Ελλάδας στο γερμανικό ιδεαλισμό και ρομαντισμό*. Κατά τό τέλος του 18ου αι. ή Ελλάδα, ύποδουλωμένη στους Τούρκους, άποτελεϊ για τή γερμανική σκέψη μία όνειρική, ούτοπική εικόνα. Τά σημαντικότερα ούτοπικά κείμενα τής έποχής εκείνης είναι τά ακόλουθα: *Άρτιγγέλο ή τά μακάρια νησιά* του Heine και ό *Ύπερίων ή ό έρημίτης τής Ελλάδας* του Hölderlin. Έδω δέν έχουμε μία εικόνα τής άρχαίας αλλά τή σύγχρονη Ελλάδα, πού εξιδανικεύεται ως έπικαιροποίηση των άρχαίων αξιών. Στο έργο του Hegel ή αλήθεια τής έλληνικής ούτοπίας έκδηλώνεται πλήρως. Αναφέρουμε για παράδειγμα τό *Σύστημα ήθικης* (1808), πού παρουσιάζει μία άνάλυση τής κοινωνίας σε τρεις τάξεις, ή όποία ακολουθεϊ πιστά τό πρότυπο τής πλατωνικής πολιτείας, τή *Φαινομενολογία του πνεύματος* (1807), τή *Φιλοσοφία του δικαίου* (1821) και τά *Μαθήματα για τόν Πλάτωνα*, όπου αναλύεται ή πλατωνική Πολιτεία. (Τό κείμενο Γαλλικά).

Marcel Janssens (Leuven), *Πρίν και μετά τήν καταστροφή. Άρνητικές ούτοπίες στή σύγχρονη λογοτεχνία*. Μέ τόν όρο άρνητική ούτοπία έννοοϋνται ή δυο-τοπία, ή αντι-ούτοπία και ή ούτοπική σάτιρα. Όλες χαρακτηρίζονται από τή φανταστική παρουσίαση μιās κοινωνίας, πού είναι πολύ χειρότερη από τήν σημερινή. (Τό κείμενο Γαλλικά).

Peter Alexander (Bristol), *Ή ιδανική και ή έναλλακτική λύση: Μερικά προβλήματα σχετικά μέ τό μέλλον τής ούτοπίας*. Ή άποσπασματική κοινωνική τεχνολογία, παρά τό γεγονός ότι συχνά θεωρεϊται ως κάτι τό σωτήριο για τή σύγχρονη κοινωνία, στην πραγματικότητα δέν είναι έφικτή, έφόσον δέν μπορούμε νά φθάσουμε σε λογικές αποφάσεις σχετικά μέ τό ποιά στοιχεία μιās κοινωνίας είναι κακά. (Τό κείμενο Άγγλικά).